

การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษาแบบ Active Learning

การจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning เพื่อให้ผู้เรียนรู้จริง

ในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของการปฏิรูปการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูป การศึกษานั้น ผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาตนเองและมีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนการสอนในรูปแบบ Active learning อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งผู้เรียนเป็นเด็ก โตสิ่งที่ต้องเน้นและปลูกฝังให้มากที่สุดคือความรับผิดชอบต่อการเรียน และการพัฒนาและสร้างนิสัยในการเข้า ชั้นเรียนอย่างเสมอซึ่งเป็นปัญหาอย่างหนึ่งของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา แต่กับเด็กเล็กมักไม่เกิดปัญหา เช่นนี้เกิดขึ้น ทั้งนี้ถ้าเรามุ่งหวังให้ผู้เรียนมีสภาพการเรียนรู้แบบ Active ตัวอาจารย์ผู้สอนเองก็ต้อง Active ไปด้วยเช่นกัน จึงจะเกิด Active Learning แต่จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมี Active Teaching ด้วยเช่นกัน เมื่อผู้เรียน และผู้สอนมีความพร้อมมีการเตรียมตัว ทั้งฝ่ายก็จะเกิดสภาพการเรียนการสอนที่ Active learning ขึ้นมาได้

การกำหนดการเรียนรู้แบบ Active learning เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคิดที่แตกต่างของผู้เรียน เราจะเห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้สอนใช้มากที่สุดคือการพูดและนักเรียนเป็นผู้ฟัง แต่การเรียน การสอนในลักษณะนี้จะไม่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนในห้องเรียนไปปฏิบัติได้ดี ดังนั้น ผู้สอนต้องสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทำหน้าที่เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและเกิดเป็นแสงไฟแห่งการ เรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้แบบ Active learning ทั้งนี้ผู้สอน จำเป็นต้องหากกลยุทธ์ต่างๆ ที่สามารถดึงดูดใจให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และเทคนิคต่างๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมคู่ กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมกลุ่มโครงการร่วมกัน การจัดกิจกรรมควรต้องมีการวางแผน ตั้งวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย จัดกิจกรรมเมื่อไร อย่างไร ที่สำคัญกฎแห่งความสำเร็จในการจัดกิจกรรมนั้น จะต้องอาศัย ความคิดสร้างสรรค์หรือกลวิธีใหม่ๆ พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยเริ่มจากกลุ่มเล็กๆ ใช้เวลาในช่วงสั้นๆ โดย ควรแจ้งวัตถุประสงค์ตั้งวันแรกให้ผู้เรียนทราบชัดเจนและเริ่มกิจกรรมตั้งแต่ต้นเทอม จัดบรรยากาศใน ห้องเรียนให้นักเรียนนั่งเป็นคู่หรือเป็นกลุ่มโดยมีสมาชิกที่มีความสามารถหลากหลาย การจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ที่เอื้อต่อสภาพแวดล้อม คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล วิเคราะห์ปัญหาในการเรียนรู้แล้วนำมา แก้ปัญหาหรือพัฒนา ซึ่งจะส่งผลต่อผู้เรียนให้มีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ทันทต่อสภาวะโลกปัจจุบันที่มีการ เปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านอย่างรวดเร็ว

ภาพที่ 1 กิจกรรมการเรียนการสอน Active learning

กิจกรรมพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการเรียนการสอนแบบ Active learning ในชั้นเรียนนั้นล้วนอยู่บนพื้นฐานของทักษะต่อไปนี้

1. การพูดและการฟัง

เมื่อผู้เรียนได้พูดในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการตอบคำถามของผู้สอนหรือการอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เพื่อนร่วมชั้นฟัง ผู้เรียนได้ฝึกเรียบเรียงและประมวลความรู้ที่ตนได้ศึกษาและเรียนรู้ในชั้นเรียนเข้าด้วยกันเมื่อผู้เรียนฟังการบรรยาย ผู้สอนควรมั่นใจว่าเป็นการฟังที่มีความหมาย นั่นคือ ผู้สอนต้องมั่นใจว่าผู้เรียนจะสามารถเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้วกับสิ่งที่ผู้เรียนกำลังฟัง ในการบรรยายแต่ละครั้ง ผู้เรียนต้องการเวลาระยะหนึ่งในการทำความเข้าใจและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการฟัง อีกประเด็นที่น่าสนใจ คือ ผู้เรียนต้องการเหตุผลของการฟัง วิธีการง่าย ๆ ที่ผู้สอนจะกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ ผู้สอนอาจใช้วิธีตั้งคำถามที่จุดประกายความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียนก่อนเริ่มการบรรยาย ผู้เรียนจะเกิดความสงสัยอยากค้นหาคำตอบ เพื่อให้ได้คำตอบนั้น ผู้เรียนจะให้ความสนใจในสิ่งที่ผู้สอนจะบรรยายต่อไป หรือผู้สอนอาจมอบหมายงานล่วงหน้า ให้ผู้เรียนอธิบายหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่ผู้สอนกำลังจะบรรยายแก่เพื่อนร่วมชั้นหลังจบการบรรยาย ผู้เรียนจะให้ความสนใจในเนื้อหาที่ผู้สอนจะบรรยาย ประมวลผลและเรียบเรียงเนื้อหาของ การบรรยายภายในระยะเวลาที่กำหนด และสื่อสารให้เพื่อนร่วมชั้นได้เข้าใจในสิ่งที่ตนเองเข้าใจ

2. การเขียน

เช่นเดียวกับการฟังและการพูด การเขียนคือกระบวนการที่ผู้เรียนประมวลข้อมูลที่ตนเองมีอยู่ และถ่ายทอดออกมาด้วยสำนวนภาษาของตนเอง การฝึกทักษะการเขียนเหมาะกับผู้เรียนที่ชอบเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการเขียนถูกใช้ได้ดีมากกับชั้นเรียนขนาดใหญ่ ในขณะที่การมอบหมายงานกลุ่มย่อยหรือการจับคู่เป็นกิจกรรมที่ไม่ค่อยเหมาะสมนัก เพราะผู้เรียนทุกคนอาจไม่ได้มีส่วนร่วมในงานเขียนของกลุ่ม

3. การอ่าน

โดยปกติแล้ว ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านการอ่านได้ดี แต่ผู้เรียนมักจะขาดการได้รับคำแนะนำเพื่อการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมเพื่อส่งเสริม Active learning เช่น การทำสรุปหรือโน้ตตรวจสอบความเข้าใจ จะช่วยให้ผู้เรียนสรุปแนวคิดรวบยอดจากการอ่านและพัฒนาความสามารถในการจับใจความสำคัญได้

4. การสะท้อน

ในห้องบรรยายต่างๆ ไป ผู้สอนจะจบการพูดบรรยายที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องเมื่อใกล้จะหมดเวลาบรรยายแล้ว ขณะนั้น ผู้เรียนจะเริ่มเก็บอุปกรณ์การเรียนและเดินไปห้องบรรยายรายวิชาถัดไป ในบางครั้ง ผู้เรียนก็ไม่ได้ซึมซับความรู้จากการบรรยายที่เพิ่งจบลงเลย เพราะผู้เรียนไม่มีเวลาได้ถ่ายทอดในสิ่งที่เพิ่งเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงเข้ากับสิ่งที่รู้อยู่แล้วหรือได้นำความรู้ที่ได้ศึกษามานั้นไปใช้ ดังนั้น การให้ผู้เรียนได้หยุดเพื่อคิดหรือถ่ายทอดความรู้ของตนเองผ่านการสอนหรือติวเพื่อนร่วมชั้นหรือตอบคำถามต่างๆ ที่เกี่ยวข้องๆ เป็นวิธีที่ง่ายที่สุดในการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

กิจกรรมเพื่อส่งเสริม Active Learning ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในชั้นเรียนใดๆ ก็คือกิจกรรมที่พัฒนาทักษะที่ผู้เรียนยังขาดความชำนาญอยู่ อย่างไรก็ตาม ในบางกิจกรรม ผู้สอนสามารถช่วยพัฒนาทักษะหลายๆ ด้านไปพร้อมๆ กันได้ ดังนั้น การที่ผู้สอนให้ความสำคัญต่อการวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม Active Learning ในระหว่างภาคการศึกษาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง

การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษาแบบ Active learning ได้แก่

1. เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด
2. ผู้เรียนเรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
3. เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พุด ฟัง คิดอย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศ และหลักการความคิดรวบยอด
5. ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
6. ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้และการสรุปทบทวนของผู้เรียน

การบริหารจัดการเมื่อใช้การเรียนการสอนแบบ Active learning

1. พิจารณาจุดประสงค์ เนื้อหา ที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้
2. ออกแบบกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างแท้จริง
3. ใช้กิจกรรมการเรียนเชิงรุก เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียน
4. ประเมินผลการเรียนอยู่เสมอ เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเรียนรู้อะไรบ้างและมีประเด็นใดที่ผู้เรียน ยังสงสัย
5. หลีกเลี่ยงการสอนเพื่อให้ครบให้ทัน รีบเร่ง เพราะจะทำให้ผู้เรียนไม่อยากเรียน

ตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning

ชั้นนำ

1. ครูนำภาพวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มาให้นักเรียนดูแล้วตอบคำถามดังต่อไปนี้
 - 1) ภาพนี้คือสถานที่ใด
 - 2) เป็นหลักฐานประเภทใด
2. นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด
3. ครูอธิบายเชื่อมโยงให้นักเรียนเข้าใจว่า นักเรียนสามารถศึกษาประวัติศาสตร์ในสมัยรัตนโกสินทร์ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้แก่ หลักฐานชั้นต้น หลักฐานชั้นรอง และแหล่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์

ชั้นสอน

1. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดูตัวอย่างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ที่ได้จากหลักฐานชั้นต้นในสมัยรัตนโกสินทร์ จากเอกสารประกอบการสอน
2. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายว่า จากข้อมูลหลักฐานชั้นต้นที่อ่านไปทำให้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับอะไรบ้าง
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันทำใบงานที่ 1.4 เรื่อง หลักฐานทางประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์
4. ตัวแทนแต่ละกลุ่มผลัดกันออกมานำเสนอใบงานที่1.4หน้าชั้นเรียน

ขั้นสรุป

1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์

ภาพกิจกรรมการเรียนการสอน

